

Marko Pogačnik
Milenko Matanovič
David Nez
Tomaž Šalamun

Tomaž Brejc
Matjaž Hanžek
Aleš Kermavner
Vojin Kovač
Lado Kralj
Naško Križnar
Rastko Močnik
Braco Rotar
Andraž Šalamun
Rudi Šeligo
Marko Švabič
Franci Zagoričnik
Slavoj Žižek

Konceptualizem
Video
Performans
Landart
Bodyart
Ekologija in umetnost

Skupina OHO

Skupina OHO velja za najpomembnejšo neoavantgardno konceptualistično umetniško skupino v slovenski likovni umetnosti. Njena dejavnost je sovpadala z aktualnimi pojavi v svetovni umetnosti. Prva zasnova skupine OHO sega že v leto 1963, ko so **Marjan Ciglič** (1944–), **Iztok Geister** (1945–) in **Marko Pogačnik** (1944–), takrat dijaki Kranjske gimnazije, izdali prvo številko šolskega glasila *Plamenica* (po glasilu si je I. Geister pozneje nadel umetniško ime Plamen, ki ga je uporabljal ob objavah neoavantgardistične poezije).

Skupina oziroma gibanje OHO je delovalo od srede 60. let dalje. Njeno ustanovno leto je 1966, ko je bil decembra v glasilu **Tribuna** objavljen **Manifest OHO** avtorjev **I. Geistra** in **M. Pogačnika**. V letih med 1966 in 1968 je OHO nastopal v obliki radikalnega, provokativnega gibanja, ki je obsegalo skupno delovanje mlade generacije literatov, filmskih ustvarjalcev, likovnih umetnikov ter teoretikov (kritikov in filozofov). Kot sodelavci gibanja OHO so delovali **Tomaž Brejc** (1946–), **Matjaž Hanžek** (1949–), **Aleš Kermavner** (1946–1966), **Vojin Kovač - Chubby** (1949–1985), **Lado Kralj** (1938–2022), **Naško Križnar** (1943–), **Rastko Močnik** (1944–), **Braco Rotar** (1942–), **Andraž Šalamun** (1947–2024), **Tomaž Šalamun** (1941–2014), **Rudi Šeligo** (1935–2004), **Marko Švabič** (1949–1993), **Franci Zagoričnik** (1933–1997) in **Slavoj Žižek** (1949–). Svoje ideje so posredovali javnosti v revijah *Problemi* in *Tribuna*, ki sta izdajali tudi posebne ohojevske številke.

V prvi fazi je bil idejna osnova gibanja reizem (lat. *res* = stvar). OHO je v umetnosti zavračal samoumevnost ustaljenega antropocentričnega gledanja na svet, v katerem je človek superioren nad objekti in jih klasificira samo preko svojega hierarhičnega sistema uporabnosti in namembnosti. Želel je vzpostaviti nov, bolj demokratičen odnos do sveta. Za reiste je svet sestavljen iz različnih, a enakovrednih objektov, med katerimi človek nima privilegirane mesta. Reizem je težil k temu, da bi vsak objekt doživel kot samostojno, zase živečo bitnost, katere vizualna prisotnost je dovolj, da dojamemo njeno bistvo. Ko prestopimo v tak način gledanja, lahko šele zares vstopimo v svet stvari, jih doživimo in uživamo v njihovi raznoliki prisotnosti tukaj in zdaj.

Reistična dela iz prvega obdobja OHO-ja niso bila umetnine, temveč »artikli« – predmeti vsakdanje potrošnje, ki so bili z majhnimi intervencijami postavljeni v območje reistične pozornosti. V ospredje je stopala njihova neposredna vidna prisotnost (*Mavčni odlitki stekleničk in drugih predmetov*, 1965–68). S svojimi »artikli« so se Ohojevci dotikali poparta, ki so ga razumeli v smislu vsakomur dostopne, ljudske umetnosti, kot polje, kjer se stikata

umetnost in življenje. Za produkcijo del so uporabljali brezosebne, serijske postopke (odlivanje, odtiskovanje), da bi minimalizirali ekspresivnost in umetnikovo subjektivno samovoljo. Dela so urejali tudi z matematičnimi in logičnimi programi ali pa z uporabo naključij, igre. Na javnih mestih so izvajali hepeninge in akcije, med katerimi je bila najbolj znana živa skulptura *Triglav* (1968), ki so jo izvedli **Milenko Matanovič** (1947–), **David Nez** (1949–) in **Drago Dellabernardina** (1948–2018).

V ljubljanskem parku Zvezda so se za nekaj ur postavili tako, da so bila njihova telesa ovita z draperijo, iz katere so štrlele tri človeške glave, in tako ironično interpretirali enega osrednjih slovenskih simbolov. V naslednjem obdobju, v letih 1969 in 1970, se je razčlenjeno gibanje OHO zožilo v manjšo skupino likovnih ustvarjalcev, ki so jo sestavljali **M. Pogačnik**, **M. Matanovič**, **D. Nez**, **A. Šalamun** in **T. Šalamun**.

V letu 1969 so na razstavah *Pradedje* (Galerija suvremene umjetnosti, Zagreb) in *Atelje '69* (Moderna galerija, Ljubljana), na slednji je sodeloval tudi **Srečo Dragan** (1944–), Ohojevci prvi v jugoslovanskem prostoru realizirali načela arte povera oziroma siromašne umetnosti – razstavljali so malovredne, vsakdanje organske materiale (kopica sena, koruzno ličkanje, opeka, zemlja ...). V svojem delu so sledili aktualnim avantgardnim umetnostnim pojavom v mednarodnem prostoru in ustvarjali tako na področju **performansa** (A. Šalamun na razstavi *Pradedje*), **bodyarta** (D. Nez, *Kozmologija* na razstavi *Atelje '69*; T. Šalamun, *Morje*, Kranj 1969) ter **landarta**, s katerim so začeli leta 1969, ko se je delovanje skupine preselilo iz umetnostnih galerij v naravo (*Poletni projekti*). Razvili so svojo različico landarta, v katero sta vključeni reistična pozornost in posebna ekološka ozaveščenost (Ekologija in umetnost), saj so se želeli s svojim delovanjem v naravnem okolju samo harmonično vključiti v kroženje naravnih sil. Večinoma so njihovi posegi v prostor minimalni, po posegih pa se vse vrne v prvotno stanje (M. Matanovič, *Žito in vrvice*, 1969).

Poleti 1969 se je M. Pogačnik začel ukvarjati z raziskavami družin elementov (*Družina vode in zraka; Družina ognja, zraka in vode: ogenj – voda dinamično*), s katerimi je napovedal poznejšo ohojevsko procesualno umetnost. Ko je leta 1969 OHO spet razstavljal v galerijah (Novi Sad, Beograd), je predstavil enostavne materiale in njihova soočenja, ne s stališča estetskega ključa niti ne strogo konceptualno, pač pa kot rezultate interakcij elementarnih dejavnosti samih materialov. Materiali demonstrirajo notranje napetosti, notranje odnose in stike (A. Šalamun, *Mavec in steklo*, 1969) ali pa je pravi predmet dela neki materialni proces.

V zadnjem obdobju (1970–1971) so bili projekti OHO že popolnoma konceptualni, za njimi ostaja le dokumentacija v obliki fotografij, shem in diagramov (M. Pogačnik, *Projekt OHO*, 1970).

OHO je postala trdna, notranje povezana skupnost štirih članov (M. Matanovič, D. Nez, M. Pogačnik, A. Šalamun), ki so med seboj razvijali vedno večjo prepletenost in duhovno enotnost. Skupaj so sestavljali življenjsko celico, v kateri se je dogajalo kroženje in kjer je bil vsak član neločljivo povezan z ostalimi. Februarja 1970 so med drugim izvedli *Projekt telepatske komunikacije*, pri katerem so člani komunicirali med seboj na različnih celinah, sledili pa so konceptualni projekti v dolini Zarice pri Drulovki blizu Kranja. Obdobje transcendentnega konceptualizma je bilo zaključna faza v delovanju skupine OHO.

Leta 1971 se je po uspešni razstavi *Information Show* leta 1970 v MoMA v New Yorku skupina zavestno izolirala od institucionalne umetnosti, njeni člani pa so se s svojimi družinami in prijatelji naselili na zapuščeni kmetiji v Šempasu v Vipavski dolini in oblikovali življenjsko skupnost z imenom **Družina v Šempasu** (1971–1979). Ta svoj korak so pojmovali kot zaključno dejanje skupine OHO, ki naj bi povežalo umetnost in življenje – tudi v dejanskosti, ne samo konceptualno.

Člani skupine OHO so se dokončno razšli v poznih 70. letih in vsak zase nadaljevali samostojne ustvarjalne poti.

A. Šalamun je skupaj z **Tomom Podgornikom** (1949–) in **Tugom Šušnikom** (1948–) v Moderni galeriji v Ljubljani leta 1976 sodeloval na razstavi, ki je z uveljavitvijo koncepta avtonomnega likovnega polja prelomno zaznamovala zgodovino slovenskega slikarstva, potem pa živel v Kopru in se ukvarjal s slikarstvom. **T. Šalamun** je živel in delal v Ljubljani kot svobodni književnik, velja pa za enega najpomembnejših sodobnih slovenskih pesnikov (svoj prvenec *Poker* je izdal leta 1966). **D. Nez** živi in dela v ZDA kot samostojni likovni ustvarjalec. **M. Matanovič** živi in dela v ZDA, kjer od leta 1986 vodi neprofitno družbeno organizacijo, ki se ukvarja z oblikovanjem in gradnjo parkov ter drugih javnih družbenih površin. **M. Pogačnik** še danes živi v Šempasu v Vipavski dolini in se ukvarja s poglobljeno ekologijo – razvil je lastno metodo zdravljenja Zemlje, ki jo imenuje litopunktura, in z njo povezuje umetnost z ekologijo.

Manca Nečimer

10. Skupina OHO

LIT.: T. BREJC, *OHO 1966–1971*, Lj 1978, kat. GŠkuc; I. ZABEL, *OHO: retrospektiva / eine Retrospektive / A Retrospective*, Lj 1994, kat. MG (razširjena izdaja 2007); M. ŠUVAKOVIČ, *Svet umetnosti: OHO*, v: isti, *Anatomija angelov: razprave o umetnosti in teoriji v Sloveniji po letu 1960*, Lj 2001, 51–89; M. ŠUVAKOVIČ, *Skrite zgodovine skupine OHO*, Lj 2009.